

Jaume Armengol va néixer a Inca el 1938 i a més de novel·lista és polític i activista cultural

Tot canvia per no canviar

Fa uns pocs anys, l'obra pòstuma d'una desconeguda es va convertir en un petit esdeveniment de la novel·la europea de qualitat. *L'art de viure*, de la siciliana Goliarda Sapienza, publicat en català per La Campana, comparat insistentment amb *Il Gattopardo*, va fer redescobrir a molts lectors la força torrencial de la gran novel·la. Era un llibre ple d'energia moral, amb uns personatges de gran personalitat, únics, sensibles, contradictoris i ambiciosos, emparentats amb els protagonistes de la millor tradició de la novel·la del segle XIX. Sapienza narrava la història de l'aprenentatge vital d'una nena, una educació sentimental que travessava el convuls segle XX, una novel·la de generacions familiars, de paradisos perduts, de grans passions, d'amors i desamors. *L'art de viure* recordava que, més enllà de la reflexió o l'entreteniment, la literatura també ajuda a descobrir tot un món i permet que molts lectors es descobreixin ells mateixos.

Ombres de tardor, del polític i activista cultural Jaume Armengol (Inca, 1938) és una sorpresa agradable de la novel·la catalana d'avui. Té una veu que s'agermana amb la del llibre de Goliarda Sapienza i amb la d'alguns de Baltasar Porcel, i que

sembla filla de les novel·les de Llorenç Villalonga i el príncep de Lampedusa. Rere un títol poc atractiu, s'hi amaga una extensa novel·la, de model vegetal, arbori, en què el tronc comú d'una nissaga familiar de l'aristocràcia rural mallorquina, de tradició conservadora, es divideix i subdivideix en múltiples branques i branquillons i l'obligat retorn a les oblidades arrels. Posada sota l'advocació de Proust i d'*Il Gattopardo*, Armengol desplega, però, la seva novel·la seguint una frase de Jack Kerouac: "Sigues fanàtic del temps, viu la teva memòria i esglaiat".

Ben escrita i ben portada, amb una llengua rica que fa venir ganes de llegir en veu alta i que no cau mai en el dialectalisme, *Ombres de tardor*, situada a Mallorca i Sicília, però també a Cuba i a Girona i al sud de França, combina diversos registres narratius:

Ben escrita i ben portada, amb una llengua rica que fa venir ganes de llegir en veu alta

dietaris femenins, correspondències, testaments, poemes, notes i telegrams, i crea una atractiva polifonia de veus narratives i algunes el·lipses audacioses que l'allunyen, sortosament, d'un model de novel·la que hauria pogut ser decimonònic. És un gran fris narratiu ple de grans passions, d'un erotisme tibant, travessat per secrets inconfessables i presagis tràgics, adulteris i violacions, advocats i polítics, amb aparicions de personatges reals com ara Chopin a Valldemossa i Franco a l'Àfrica.

S'Alqueria, patrimoni ancestral

Tot el llibre es vertebrava a l'entorn de S'Alqueria, centre del patrimoni ancestral, estrany univers familiar on el temps sembla aturat. Davant de la frase inevitablement repetida, "tot canvia perquè res no canviï", els personatges d'*Ombres de tardor* viuen amb angoixa el pas del temps, s'entesten a viure la vida amb intensitat, una vida que s'ha esmunyit com un malson, repassen obsessivament els seus passats, ara feliços ara tràgics. Però tots, absolutament tots, amb aspecte tristoi i desanimat, caràcters dominats per la lassitud, se saben carregats de records i acaben admetent la impossibilitat d'enganyar la memòria, de deixar-la descansar, en blanc. Per això llui-

ten, perquè saben que la vida "es redueix a un nombre limitat de moments irrefutables que per ells sols justifiquen tota una existència".

Comença i acaba a Palerm, on Jacob Coll de Santacana i Pellicer, Jacob el Jove, repassa cinc generacions d'una família en descomposició. Hi ha moments inoblidables, com el retorn de l'indià Faust Gabriel a S'Alqueria, els amors adúlter de Maria Amàlia i Francesco Amorosso, d'explicació dilatada, el piano de Chopin tocat per Marta, o les visites espectaculars de Jacob el Desheretat, a Girona, per entrevistar una periodista francesa, brigadista internacional a la Guerra Civil. Precisament la guerra marca l'inici de la diàspora familiar, física i ideològica, i el començament gairebé d'una nova novel·la dins la novel·la, amb menys capacitat de captivar el lector. L'última part, amb la presència de nous noms, com ara Hemingway i Henry Miller, centrada en els anys 60, sembla molt més autobiogràfica i potser accelera el ritme dels successos amb una fugacitat excessiva.

Armengol sap que acudir al passat és una manera de fugir de la realitat quan el present oprimeix. *Ombres de tardor* té alguna cosa de llibre excessiu i total, goliardesc, sensual, ple de llibertat i de joia, d'anhel i d'utopies fracassades.*

Ombres de tardor

Jaume Armengol
Moll
Palma, 2008
Preu: 20 euros
Pàgines: 461

'Ombres de tardor' té alguna cosa de llibre excessiu i total, goliardesc, sensual, ple de llibertat i de joia, d'anhel i d'utopies fracassades